

Mirko Berlaković

„Složimo žice u jedno uže...“ (5. oktobra 2023.)

To mi je bio moto i cilj kad sam preuzeo 1981. ljeta predsjedništvo HŠtD-a, a tim i odgovornost za HRVATSKE NOVINE. Bio je to gramhav i jako težak put u to vreme kad su se gradišćanski Hrvati dilili na dva logore – na asimilante (Robakovci,) kim je bio hrvatski jezik na putu u svojem razvitku, i na svisne Hrvate (HKD-ovce) ki su prepoznavali vridnost dodatnoga jezika. Onda nigdor nij vjerovao da bi mogle HN – kako im je to od osnivanja bio cilj – postati novine za sve gradišćanske Hrvate, bilo koga političkoga ili vjerskoga uvjerenja bi oni bili. Zato smo u HŠtD-u iskali mogućnosti, kako ta cilj postignuti.

Kad je izborilo HKD takozvanu „živu subvenciju“ za sebe, krenuli smo i mi tim putem i konačno nam se je ugodalo najti i odgovarajuću osobu i odobrenje s javne strani da zaposlimo kao stalnoga urednika HN Petra Tyrana, ki će biti plaćen od Savezne vlade.

No pojavili su se i mladi takozvani progresivni študenti – kako morete čitati u mojem pismu u kom se obraćam mladini i pozivam na suradnju (HN 28. oktobra 1983., broj 44.; vidi str. 21.) – kad me je po generalnoj sjednici u južnogradišćanski Širokani (*Allersgraben*) pitao jedan mladić u Velikom Borištofu:

„No, ter ča ste zaključili na generalnoj sjednici. Po koj liniji će se u budućnosti peljati HŠtD?“

„Ča mišliš pod „linijom“ – odgovorim, znajuć kamo on cilja.

„No, do sada niste imali vlašće linije. Životarili ste samo kao ‚Anhängsl‘ HKD-a.“

Ada nisu bili samo ti dva zgora spomenuti logori nezadovoljni, nego i treći logor, naime, mladi progresivni študenti.

Da dokažemo da smo samostalno društvo na vlašći i potpuno nadstranački noga, ko od nikoga ne odvisi, kupili smo svoj vlašći dom u koga smo se preselili iz garaže HKD-a.

No bilo nam je jasno da ćemo pojti dužiak i trnovit put dokle budu HN „novine svih Hrvatov i Hrvatice“ u Gradišću, prez razlike kamo ili komu oni pripadaju.

Mirko Berlaković za vrijeme predsjedavanja HŠtD-u u uredu u Željeznu

foto: Petar Tyran

Petar Tyran je točno prema našem geslu SLOGA JE MOĆ uređivao HN, ča je pak k tomu peljalo da su se počeli pojavljivati ljudi, ki bišu zadovoljni s dotadašnjim sadržajem HN i ki su se bojali, da ćedu HN postati „live“ ... itd.

Čuda vrimena je minulo dokle su se bivši „neprijatelji“ počeli odazivati i pristajati na suradnju u HN, i se mogli uvjeriti da HN nisu ničije nego svih Hrvatov i Hrvatic u Gradišću.

I urednik i odbor HŠtD-a su se trsili napraviti put i tim ljudem, ki do tada nisu štali HN. Ali upornim djelom urednika i odbora HŠtD-a postajale su HN sve otvorenije i šarenije. Niti su bile live niti desne, a niti klerikalne ili antiklerikalne.

A kako se danas po 40 ljeti stoji?

Nimška poslovica veli »Gut Ding braucht Weile« ili kako bi rekli po hrvatsku »Dobro djelo triba svoje vrime« ili kako bi rekao Miloradić »Zrno po zrno – pogača«.

Mislim da smo dobru pogaču spekli, da je urednik HN bio dobar pek – danas nigdor ne pita je li su novine desne ili live, svaki more u nji pisati, samo mora to biti korisno za razvitak i opstanak hrvatske narodne grupe.

Petar Tyrn

HRVATSKE NOVINE – Tajednik gradišćanskih Hrvatov za budućnost

Načelo:

Za očuvanje kulture, jezika i identiteta gradišćanskih Hrvatov

1. Osnove

1.1. Povijest

Tajednik gradišćanskih Hrvatov u Austriji, Madjarskoj i Slovačkoj, Hrvatske novine, osnovan je 1909. ljeta. Od početka ov medij izlazi na gradišćanskohrvatskom jeziku, hrvatskom narječju, ki nije samo govorni nego i pisani jezik gradišćanskih Hrvatov, najveće manjinske etničke skupine u Austriji. Brojni uredniki, novinari, pisci i zaposleniki angažirali su se na okupljanju čim većega broja ljudi oko ovih novin i su na ta način djelali na očuvanju jezika i kulture etničke zajednice. Ove novine nisu samo pratile politički razvitak gradišćanskih Hrvatov, nego su ga i oblikovali i bile tribina udružene „Inteligencije“ ka je potom nastojala i politički organizirati Hrvate s ciljem promicanja manjinskih prav glede jezika i borbe za kulturu i opstanak kao zjednica. Novine su takaj imale za cilj promicanje kulture i obrazovanja na jeziku etničke skupine.

1.2. Uloga HRVATSKIH NOVIN u očuvanju i razvitku kulture i identiteta

Brojna istraživanja kulture i identiteta hrvatske etničke skupine pokazala su da unutar ove postoju veliki strahi da će nestati hrvatski jezik, a tim i važan dio etničke skupine. Ispitaniki u ti istraživanji naglašavali su važnost HRVATSKIH NOVIN u očuvanju jezika, kao važnoga, ako ne i najvažnijega obilježja etničkoga identiteta.

HRVATSKE NOVINE su sada jur već od stoljeća važno glasilo ove etničke skupine ili manjine u modernoj Europi. Povijest ovog lista stoga je i dokaz kulturnoga i političkoga razvoja ove manjinske zajedniče ter pokazuje važnost medijov u otporu asimilacijskim tendencijam.

Osim toga, gradišćanski Hrvati nimaju vlastite sustavne institucije na znanstvenoj razini, ke bi se službeno i institucionalizirano bavile dokumentiranjem, arhiviranjem, istraživanjima itd. a austrijske pokazuju relativno malo – da ne velimo nikakov – interes za to. S toga su HRVATSKE

NOVINE ujedno i „skupna memorija“ gradišćanskih Hrvatov, ovdje u Austriji) i onkraj granic (u Mađarskoj, Slovačkoj i Češkoj). S digitaliziranjem svih izdanja HN od samoga početka i objavom u okviru online platforme ANNO Austrijske nacionalne knjižnice, ta činjenica je od još veće važnosti jer je tim dostupan svaki pojedini tekst, ki je objavljen u ovih u mađjvrimenu vrjeda 115 ljet.

Uza to su vidljivost jezika i etničke skupine kao takove u javnosti i javnoj percepciji od najveće važnosti. A HRVATSKE NOVINE u tom moru dati značajan doprinos.

1.3. Uloga HRVATSKIH NOVIN u usvajanju i održavanju jezika

Posebno treba istaknuti da za čitatelje ki nimaju formalnu naobrazbu na i u gradišćanskohrvatskom jeziku, HRVATSKE NOVINE imaju važnu ulogu u učenju jezika. Studije su dokazale ulogu novin u učenju jezika. Uz pomoć HRVATSKIH NOVIN osobito su mlađji naučili čitati, pak i pisati. Novine dakle moru donekle nadomjestiti ili barem nadopuniti nedostatak hrvatskoga školskoga obrazovanja. Novine su nedvojbeno pomoćno sredstvo u sticanju vještina čitanja i pisanja na gradišćanskohrvatskom jeziku ter stoga njeva uloga daleko nadilazi samo novinarski medij.

2. Urednički koncept

2.1. Organizacija i struktura

2.1.1. Koncept

Od 1. studenog 2023.:

Glavna urednica: Tereza Grandić

urednici: Dijana Jurković i Kristijan Karall

3 uredni:ce, 2 na puno djelatno vrime, 1 na ne-puno djelatno vrime 2 suradni:ce (sekretarijat, administracija, ostali projekti,...)

slobodni suradniki (prilogi, komentari,...)

suradniki na honorarnoj bazi (ilustracije, grafike, karikature,...)

2.2. Sadržajna struktura Hrvatskih novin od 2023.

2.2.1. Tiskano izdanje

Obnova dizajna dobro i pozitivno je prihvaćeno sa strane čitateljev. (Novo) strukturiranje novin naglašeno je i novim ili prilagodjenim prijelomom novin.

Sadržaj

- A. Tajedni uvodnik i komentar
- B. Manjinska politika
- Č. Nacionalna i međunarodna politika
- D. Kultura
- E. Izvješćaji i glavne teme
- F. Križaljka
- G. Lifestyle/životni stil
- H. Dičja stranica - Dičja stran: Hrvatske novine
- I. Znanost, tehnologija, zdravlje
- J. Crikva, vjera
- K. Regionalno - Domaći glasi
- L. Šport
- M. Humor, izreke i poslovice
- N. Kalendar događanj, radio- i tv-program

2.2.2. Online izdanje

HRVATSKE NOVINE su donedavno imao samo web stranicu, ka se je redovito održavala i na koj su objavljivani odabrani članki iz tiskanoga izdanja ter opsežne fotogalerije važnijih događanj i zbivanj.

U budućnosti se planira integracija brojnih društvenih kanalov kako bi se privukla posebice mladja publika. Izgled web stranice takaj triba prilagoditi novomu izgledu novin kako bi se postigla veća prepoznatljivost. Internetska stranica ne bi smila biti preslika tiskanih novin, već dodatna ponuda u koj se nahadjaju npr. galerije slik ili originalni dokumenti u punoj veličini.

Kalendar događanj takaj je važan dio ove ponude. Predvidjen je i interaktivni online dio za odrasle, ali i za dicu (npr. jezični kutak – jezični savjetnik, križaljke, online igrice i sl.)

2.2.3. Društvene mriže

Tiskano i online izdanje novin prati dosljedna prisutnost na društveni mriža kako bi se privukla posebno mlađa publika. Društvene mriže važna su nadopuna tiskanoga medija poput HRVATSKIH NOVIN. U decembru 2020. počele su se razvijati nove strukture i na ovom području. Prema planu u kom se svakodnevno objavljuju posti na odredjenu temu, do sada uz vlastitu web stranicu smo koristili uglavnom Facebook. To znači da smo jur vidili porast online pratiteljev u poslidnjih nekoliko miseci.

Nadalje su se aktivnosti na društveni mriža mogle proširiti i na Instagram. Cilj je jasan, naime slikom i grafikom privući prvenstveno mladu, urbanu generaciju gradišćanskih Hrvatov. Ovim korakom takaj željimo povećati učestalost objavov na svi kanali ter tako kontinuirano pružati nove objave i aktualne visti korisnikov HRVATSKIH NOVIN na društveni mriža.

3. Cilji

3.1. Tiskano izdanje

- Povećanje broja pretplatnikov
- Najti modus dostave u Madjarsku, Slovačku i Hrvatsku (ogromna je poštarina i veliki su troški, i pitanje je pokrivanje tih troškov)
- Procjena tehničkih opcijov za postavljanje skupe inozemne distribucije na nove temelje

3.2. Online izdanje

Redizajn i restrukturiranje online kako bi postalo privlačnije i za mladu i mladju publiku, ku treba pridobiti i putem pojačanoga i dosljednoga djela na društveni mriža.

3.3. HN-app

Online pretplata HRVATSKIH NOVIN i korišćenje novin kao e-paper na pametni mobiteli i tableti. Potribno za to je izdjelanje posebne aplikacije, ka bi cjelokupni sadržaj novin činila dostupnim online. Osobito za mladu i mladju čitalačku publiku bio bi to veliki iskorak u atraktivnosti novin, jer nisu već vezane na jedno mjesto nego bi odgovaralo čim višoj mobilnosti kao i načinu konzumiranja novinskih sadržajev i informacijov.

Ovim projektom i ovom ponudom svakako bi se tribali pridobiti veći krugi gradišćanskih Hrvatov, kade god živu, ali i zainteresirane čitalačke publike u drugi hrvatski zajednica – manjinskim širom Europe, iseljeničkim širom Europe i cijeloga svita kao i u samoj Hrvatskoj.

Željezno, u marcu 2021.

Katarina Tyran

Digitalizacijom u 21. stoljeće – HRVATSKE NOVINE na platformi ANNO

U februaru 2022. je konačno bilo tako daleko – Hrvatske novine postale su dostupne u digitaliziranom obliku na platformi ANNO Austrijske nacionalne biblioteke. Ova platforma je mišljena kao virtualna čitaonica novin, u koj se more listati, čitati i preiskati povijesne austrijske novine i časopise. HRVATSKE NOVINE su morale postati centenar, daleko već od sto ljet stare, da su našle put i u ov virtualni svit dokumentacije. Tim su uspale u nečemu velikom, u nečemu važnomu na već koj razini, jer ovom digitalizacijom se je nešto ugodalo i uspilo, ča nima čuda medijev ovoga našega područja. Vist je dospila još i na glavnu stranicu visti na orf.at. Tako ča se manjinam u Austriji ili njevim medijem čudakrat ne događja, da jedna od glavnih informacijskih službov na prvoj strani izvještava o nji, pa to dodatno potvrđuje važnost i značenje ove digitalizacije i van naše zajednice. U ovom našem, hrvatskom, manjinskom krugu se neko vrime rado morgovalo i tužilo, kako smo zaspali digitalizaciju, a sada imamo naš najvažniji izvor, našu povijesnu memoriju dostupno u digitalnom obliku. Tim smo sami sebi omogućili da od bilo kuda kade smo raštrkani kao manjina i kamo nas je život otpeljao moremo listati, iskati, istraživati, ali i da svi ostali ki se zanimaju za hrvatsku narodnu grupu i vladaju našim jezikom utoliko, da ga moru čitati, imaju pristup jednom od najvažnijih izvorov za našu povijest od početka 20. stoljeća.

Ideja za digitalizaciju rodila se je – kao i čuda čega drugoga kreativnoga, važnoga, trajnoga i zanimljivoga – u vrimentu, kada se je bio naš dosadašnji život od jednoga dana na drugi potpuno preminio, naime za vrime svitske pandemije korone (2019. - 2022.). Svi smo morali najednoč razmišljati i premišljavati, kako dostignuti ljude, kako transportirati sadržaje i informacije, ali i veselje i zabavu, ako priredbe i susreti nisu mogući u nam poznatom obliku. I čuda čega se premjestilo u digitalni svit, ki nam je određeno vrime zaminio osobne kontakte, a pri tom i pokazao, da je već toga moguće, nego smo do sad sami znali ili mogli zamisliti. U šetnji kroz bečki Liechtensteinpark – kade sam se u ono vrime, kada se moglo najti samo vani, čudakrat i s čuda-kim i čuda-kom našla – razgovarala s Lidijom Novak. Našle smo se svenek opet u manjem i većem obiteljskom krugu u ovom parku, a jedno otpodne imala je sa sobom knjigu o »Digital humanities«, novijoj grani humanističkih znanosti, ka se bavi tim kako more i ta znanost sistematski koristiti digitalne i kompjutorske metode i

resurse. Ja – ka ovde javno priznajem da nisam najsposobnija u digitalnom svitu – sam kanila već čuti o tom, jer sam i u svojem poslovnom okruženju na Bečkom sveučilišću bila redovito konfrontirana timi novimi pristupi digitalne humanističke nauke. Kako mi je Lidija Novak objasnila ča je sve moguće i dala pregled o uspješni projekti smo nekako razmišljale, bi li takovi pristupi i u manjinskom kontekstu mogli biti korisni, se je najednoč rodila konkretna ideja. Kako smo obadvi redovito djelale s Hrvatskimi novinami kao izvor istraživanja i imale iskustva prelistavanja starih izdanj novin u čitaonica Austrijske nacionalne biblioteke – ča je dostkrat i značilo kihanje ter prašne i suhe ruke – i kako smo obadvi i jur koristile platformu ANNO (Austrian Newspaper Online), u koj su povijesne novine i povijesni časopisi dostupni – smo ustanovile: To bi tribalo, Hrvatske novine u ANNO!

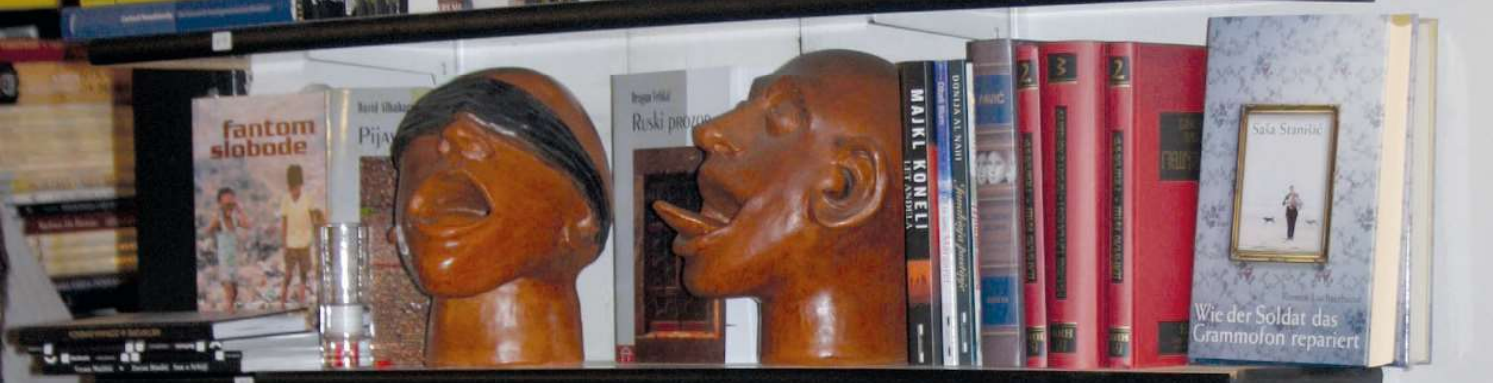
Od toga razgovora i rođenja ideje do realizacije je duralo još kih ljetu i pol. Prvo se tribalo izviditi, kako i kade staviti zahtjev da bi Hrvatske novine mogle postati isto dio platforme ANNO. Onda se moralo izviditi, ča je sve u Austrijskoj nacionalnoj biblioteki dostupno i kako ta izdanja digitalizirati, je li kvaliteta papira uopće omogućuje skeniranje u dobroj kvaliteti. Isto tako je bilo upitno je li OCR – prepoznavanje teksta – funkcionira kako bi se osiguralo da se digitalizirane strane uopće more koristiti kao tekst, a ne samo kao sliku. Pa naravno i, kako sve to financirati. Ali brzo se pokazalo, da su i odgovorni za ANNO u Austrijskoj nacionalnoj biblioteki bili osvidočeni o važnosti ove ideje, da uključeno poduzeće za digitalizaciju more i baratati hrvatskim jezikom u iščitavanju teksta, i da se more osigurati financijska sredstva. Tako se rodio kooperacijski projekt Hrvatskoga štamparskoga društva i Austrijske nacionalne biblioteke, u kom su digitalizirana onde čuvana izdanja Hrvatskih novin, a to su skoro pa sva izdanja od novoga početka izlaženja novin pod nazivom HRVATSKE NOVINE 23. 12. 1922. ljeta. Onih par izdanj, ke su im onde nedostali, se vrimenom dodavalo iz fundusa Hrvatskoga štamparskoga društva, kako bi se nedostatki nadopunili. Dodatna nakana je bila svakako, da bi se i digitaliziralo izdanja prethodnika HRVATSKIH NOVIN, Naše novine, ke su izašle od 1910. u Juri, Madjarskoj. One nisu dostupne u Austrijskoj nacionalnoj biblioteki, ali po privatni i drugi javni biblioteka ima skriveno primjerke ove rane medijske dragocjenosti naše zajednice, ka tada još nije bila podiljena na različne države. Tako je bilo moguće u drugom koraku i uz veliku pomoć Štefan Zvonarića, digitalizirati ova izdanja iz njegove privatne biblioteke i ih uključiti u ANNO.

HRVATSKE NOVINE slišu med najstarije novine panonskoga pa i austrijskoga područja, ke se još svenek izdavaju, a tim je od samoga početka bila jasna složnost svih kooperacijskih partnerov, da zapravo odlično nadopunjuju platformu ANNO, ka je zvanaredno važna i za znanstevnike, ali i za svakoga zainteresiranoga šire javnosti. Uključenjem HRVATSKIH NOVIN u ANNO se more i širiti vidljivost narodne grupe u samoj Austriji i joj dati mjesto u ovoj zbirki, ča je i važan znak na van. Ov naš medij je i dio austrijske kulturne

baščine. Sada dakle, se moru digitalizirana izdanja novina od samoga početka izlaženja ovoga medijskoga organa, ki je kroz povijest minjao svoje ime, prelistati online na platformi ANNO i su tako dostupna širom sveta. Ova izdanja se moru pred svim i u potpunosti preiskati po natuknica jer je s uključenjem prepoznavanja teksta (OCR) moguća funkcija pretrage punoga teksta – uključujući i dijakritičke znake. Ovo je neizmjerljivo važan korak za sve nas, ki se bavimo s gradišćanskim Hrvatima, ne samo unutar narodne grupe ili Austrije, nego i prik granic i širom sveta. Pred svim za istraživanje o gradišćanskim Hrvatima – bilo to u povijesnom, jezičnom ili društvenom pogledu – su novine neizmjerljivo važan izvor, ke su do sada samo ograničeno bile dostupne. Sada im moremo svenek pristupiti od svagdir i ih preiskati i pretražiti u najbržem obliku. Tim su Hrvatske novine, tim smo mi kao zajednica stupili u novu, suvremenu eru. Gdo god se kani još potužiti da smo zaspali digitalizaciju si more na ovom zeti uspješni uzor i dobru peldu!

Književna utopija – pledoaje za arhiv

Kad je u maju 2021. ljeta preminuo u 93. ljetu života pjesnik Anton Leopold, se je u mediji i reminiscencija naravno spomenula i veličina njegovoga opusa, nekoliko publiciranih knjig odnosno antologijov, već od 2000 pjesam u rukopisni zbirka, a uz to i veliki broj fotografijov, u ki je strastveni fotograf Leopold jur od 50-ih ljet prošloga stoljeća dokumentirao seoski žitak i svoju okolicu. Smrt ovoga „našega“ pjesnika postavlja (opet, za mene barem) pitanje – a ča sada? Ča će biti s njegovom literarnom ostavšćinom? Da bi Anton Leopold bio pisao na nimškom jeziku, ili da bi bio živio u bilo koj drugoj saveznoj zemlji Austrije, a ne u Gradišću, bi se vjerojatno jur nekakov literarni arhiv zanimalo za njegove autografije (rukopisna djela), tiposkripte (djela pisana pisacim strojem), manuskripte ili korespondencije.

Da bude jasno, zač bi to bilo važno – ne samo za Antona Leopolda, nego za cijelu našu zajednicu –, treba objasniti, ča je uopće mišljeno s takovim arhivom odnosno institucijom, i ča su zadaće literarnoga arhiva.

Ostavšćina autora ili autorice nisu samo antologije i teksti, ki su se publicirali u nekom tiskanom izdanju, nego iza toga stoji čuda već. U prvom redu kod arhiva naravno ide za određeno čuvanje materijala, ča je jako važno pred svim kod rukopisnih dokumentov.

Arhiv – osigurati osnovu za filologiju izdanja

Kako i čuda svega drugoga, ča je dandanas za nas po sebi razumljivo, su i arhivi vezani uz dob romantike u prvoj polovici 19. stoljeća konstruiranjem nacionalnih identitetov ili neke nacionalne svisti, iz čega je onda nastao konstrukt i ideologija nacionalnih držav. Prvi arhivi literature su nastali oko 1830. i 1850. ljeta, i su dali određen temelj nacionalnoga identiteta prikupljanjem nacionalne literature. Tako imamo za zahvaliti naprimjer bajke/povidajke braće Grimm točno ovom pokretu, jer su oni išli pokupiti te bajke i povidajke, ke su narodu bile poznate i su je napisali.

Dakle, s izgradnjom države odnosno nacije su potribni i nacionalni arhivi, a kao temelj filologije i književnosti su potribni literarni arhivi ili arhivi književnosti.

Ča skupljaju književni/literarni arhivi?

Ono sve, ča pripada ostavščini (u smislu „Nachlass“; ako autori:ce predaju svoju ostavščinu arhivu još dokle su živi, se to obično naziva „Vorlass“ – određeni terminus na hrvatskom nisam našla), se obično redi u tri kategorije:

1. Djela: rukopisi (autografije), tipografije, manuskripte, dnevnikе itd.
2. Korespondencije: pisma, razglednice, dandanās i e-maili
3. Životni dokumenti: fotografije, potvrde, knjige za učenje, kalendar

Dakle, ne ide samo za publicirano i tiskano djelo, nego za sve, ča za tim stoji, jer je to temelj znanstvenoga djela u književnosti, iz čega se onda na primjer izdjelaju studijska, komentirana ili historično-kritična izdanja različnih knjig ili autorov i autoric. I točno to znanstveno djelo, ko je onda javnosti dostupno u obliku izdanja ili edicije i je vrlo važno, da određeno književno djelo i dostane mjesto u kulturalnoj svisti unutar određenoga prostora (u geografskom ili jezičnom smislu).

U Austriji svaka savezna zemlja ima neku vrst arhiva književnosti: u Vorarlbergu Felder-Archiv, u Tirolu Brenner-Archiv, u Solnogradu Residenzarchiv, u Koruškoj Musil-Archiv, u Štajerskoj Franz-Nobel-Institut i Literaturhaus, u Gornjoj Austriji Stifter-Haus, u Dolnjoj Austriji Orden-Museum i Archiv der Zeitgenossen, a u Gradišću: ništ.

Kako se vidi po imeni nekih arhivov, su vezani uz određenoga autora, čija ostavščina je dost puti bio jednostavno „prvi kamen“ u izgradnji takove institucije.

Da uprav Gradišće, kao savezna zemlja Austrije, u koj živu tri od šest narodnih grup Austrije, nima instituciju, ka skuplja tu većjezičnu književnost ove regije i se znanstveno tim bavi, to bogatstvo čuva i – u najboljem slučaju – približava još većoj publici, je velik gubitak i zapravo sramota za Gradišće. A ne samo za Gradišće, nego za cijelu ovu regiju. Pred svim ako gledamo iz perspektive hrvatske narodne grupe, triba razmišljati i u prikograničnom smislu. A i to ne bi bio novum, jer i Felder-Archiv u Vorarlbergu skuplja iz cijeloga prostora oko Bodensee-a, a i to je prikogranična regija; i Brenner-Archiv skuplja djela autorov i iz Južnoga Tirola (no-ne). I nije sve na nimškom jeziku, jer Musil-Archiv u Koruškoj obuhvaća naravno i literaturu na slovenskom jeziku.

Austrijski arhiv književnosti (Österreichisches Literaturarchiv) osnovan je stoprv 1996. ljeta na inicijativu germanista Wendelina Schmidta-Denglera. Austrijski arhiv književnosti nabavljuje i indeksira imovinu i ostavščinu austrijskih autorov i autoric, novinar:kov i filozof:kinjov s književno-referentnimi točkami iz 20. stoljeća. Osnova je bila zbirka Austrijske nacionalne knjižnice (Österreichische Nationalbibliothek) 1996. ljeta, a od

onda se je austrijski arhiv književnosti razvio u važno mjesto med znanosti i književnim stvaralačtvom. Od 2015. ljeta tomu sliši i Austrijski muzej književnosti.

U idealnom svitu bi se moglo reći, ako jur Gradišće nije u stanju, onda je barem dužnost ili u odgovornosti Austrijskoga arhiva, da skuplja i da se bavi književnošću autohtonih manjin, ili uopće austrijskom literaturom ka nije na nimškom jeziku. Ali nažalost ne živimo u idealnom svitu. U Muzeju književnosti je jedino vidljiv slovenski književnik Florjan Lipuš iz Koruške. I to je to!

Da se opet vratim Antonu Leopoldu i se tim završi kolo: Mogli bi njegovu smrt uzeti kao povod ili motivaciju, da ozbiljno razmišljamo o tom, kako najbolje stvoriti ili izboriti mjesto u kulturalnoj književnoj svisti: ili da lobby-iramo za zanimanje sa strane austrijskoga arhiva, ili da bi se osnovao arhiv, ki se znanstveno bavi većjezičnom i prikograničnom literaturom ove regije. Na primjer: Arhiv panonske književnosti. Morebit gluši utopično, ali mislim da bi bilo u korist svih nas, i svih onih ki su koč pisali ili ćedu se koč pustiti u književne sfere, da ozbiljno razmišljamo o toj utopiji, da morebit koč postane stvarnost.

Hrvatske novine u krajnom moru služiti i kao suncobran

foto: Petar Tyrán

Vizije novoga uredničkoga tîma

Hrvatske novine predstavile novi urednički tîm

Pri konferenciji za medije 24. oktobra 2023. ljeta u Hotelu Galántha u Željeznu Petar Tyran je najavio svoj odlazak u mirovinu po 40 ljet na čelu HRVATSKIH NOVIN kao glavni urednik. Tyran je zadnji iz reda „živih subvencijov“, ke su financirale Savez i Zemlja, da bi podupirali manjinska društva Hrvatov i Madjarov u Gradišću. Dao je vrlo pozitivnu bilansu svojega djelovanja, u čemu je konačno uspio, da se je uz zalaganje vladajućih političkih stranak i hrvatskoga Savjeta za narodnu grupu znatno poviši financijska potpora i za HRVATSKE NOVINE a tim omogućilo zaposlenje trih urednikov odnosno urednic namjesto njega kao i to, da je hrvatski Savjet pred dvimi ljeti jednoglasno odlučio da ćedu HN ubuduće biti tzv. „Leitmedium“ gradišćanskih Hrvatov.

HRVATSKE NOVINE su u medjuvrimenu i virtualna memorija narodne grupe. Putem platforme ANNO Austrijske nacionalne biblioteke se od lani digitalno more poseći na sva izdanja HN najzad do 1910. ljeta.

Tereza Grandić od 1. novembra slijedila je Petra Tyrana u funkciji glavne urednice HN, ke su se po prvi put pojavile 1910. ljeta a tim broju med najstarije još postojeće novine na panonskom prostoru – a to sada s vrlo mladim tîmom. Ostali u uredničkom tîmu su još Dijana Jurković i Kristijan Karall.

Die kroatische Wochenzeitung HRVATSKE NOVINE stellte ihr neues Redaktionsteam vor

Bei einer Medienkonferenz am 24. Oktober 2023 in der TopRoofBar des neuen Hotels Galántha in Eisenstadt erklärte der langjährige Chefredakteur der HRVATSKE NOVINE, Petar Tyran, nach 40 Jahren seinen Rücktritt von dieser Funktion. Tyran war der letzte aus einer Riege von ehemals fünf „lebenden Subvention“ des Bundes und Landes, die den Volksgruppen im Burgenland zur Verfügung gestellt worden waren. Als einen der größten Erfolge seiner vier Jahrzehnte langen Tätigkeit an der Spitze dieser Zeitung wertete Tyran, dass er alle Regionen, in der Angehörige der kroatischen Volksgruppe leben, abgedeckte. Er bezog ganz bewusst auch jene Teile der Volksgruppe mit ein, die heute in Ungarn, der Slowakei und Tschechien, besonders aber auch in Wien leben. „Dieses Bemühen hatte im Jahr 2021

Petar Tyran, Dijana Jurković, Tereza Grandić i Kristijan Karall; novembar 2023.

foto: Didi Jurković

seinen sichtbaren Erfolg in der einstimmigen Nennung der Hrvatske novine als Leitmedium der burgenländischen Kroaten seitens des Kroatischen Volksgruppenbeirates und in der Folge des Bundeskanzleramtes“ verwies Tyran auf die Wichtigkeit dieses Printmediums. „Die HRVATSKE NOVINE ist mittlerweile auch das virtuelle Gedächtnis der Volksgruppe. Über die Plattform ANNO der Österreichischen Nationalbibliothek kann man mittlerweile auf alle Ausgaben seit 1910 in digitaler Form zurückgreifen.“ Tereza Grandić folgte Tyran ab 1. November 2023 in der Funktion als Chefredakteurin dieser Zeitung, die bereits 1910 gegründet wurde und somit zu den ältesten noch bestehenden Zeitungen des pannonischen Raumes gehört – nun mit einem sehr jungen Team. Weiter im Redaktionsteam sind noch Dijana Jurković und Kristijan Karall.

Novi urednički tim HRVATSKIH NOVINA: Dijana Jurković, Tereza Grandić i Kristijan Karall, novembar 2023.

foto: Petar Tyran

„Ignacu Horvatu su se tužili štitelji zač da u
novina ne piše kao Miloradić i Martin Meršić st.,
Feriju Sučiću su se tužili zač
da ne piše kao Ignac Horvat,
Tomi Schneideru su se tužili
zač da ne piše kao Feri Sučić,
meni su se tužili zač da ne
pišem kao Tome Schneider,
ćedu li se koč tužiti Terezi Grandić
i nje tīmu zač da ne pišu kao...?“

Petar Tyran

Glavna urednica Tereza Grandić

Rodjena 20. aprila 1996. iz Stinjakov. Studij slavistike na Bečkom sveučilišću etnomuzikologije na Sveučilišću za dramsku i izvedbenu umjetnost (MDW). Duga ljeta angažirana u Hrvatskom akademskom klubu, angažirana pred svim na području manjinske politike, lektorica u Novom glasu, u Hrvatskoj organizira ljetne tečaje za mlade pod 30 ljet, „Jezik prez granic“, podučava (gradišćansko)hrvatski u Hrvatskom centru i pleše u nadregionalnom folklornom ansamblu Kolo Slavuj. U HN sudjeluje kao urednica od 2020. ljeta. Posebno se posvećuje jeziku i umjetnomu izrazu gradišćanskih Hrvatov. U svojem rodnom selu Stinjaki, kade i živi, aktivna je u Kulturnoj inicijativi Stinjaki, u koj izgradjuje Virtualni arhiv Stinjaki. Arhiv se osebujno bavi Stinjačkom svadbom, elementom na austrijskoj UNESCO-listi imaterijalnoga kulturnoga dobra. Glavno uredništvo HN peuzima 1. novembra 2023. od Petra Tyrana i je prva žena na toj poziciji.

Tereza Grandić

HRVATSKE NOVINE stoju u 115. ljetu izlaženja. Rado velimo, da smo najstariji tajednik u panonskom prostoru. Peljati ovakovu instituciju dalje – morebit do 150. obljetnice – je ada velika odgovornost i čast. HRVATSKE NOVINE su glavni tiskani medij gradišćanskih Hrvatic i Hrvatov. Te zadaće smo si svisni. Drugačije nego u većinskom medijskom svitu nimamo (starosnu) ciljnu grupu, nego naša izazovna zadaća je, pokrivati sve teme za cijelu zajednicu na manjinskom jeziku. To znači da pokušavamo jednimi novinami pokrivati sve, ča u većinskom životu činu različni institucije i mediji. U ovom djelu moremo viditi i lipotu, ar je vrlo šaroliko i potribuje široko znanje i zahvalni smo svim, ki nas u tom djelu podupiraju. Nadalje imaju HRVATSKE NOVINE i tu prednost, da se moru imoraju s jedne strani opširno baviti manjinskim temami i ovim malim i vrlo vridnim šarolikim mikrokozmozom, kim se drugačije posvećuje premalo pažnje. S druge strani kanimo ov mikrokozmos povezati s velikim svitom, mu jezično dati alat, da se more gibati i u politiki, u pravni posli, na kulturnom polju i u športu.

HRVATSKE NOVINE neka dostignu čim veći broj gradišćanskih Hrvatic i Hrvatov, a to u cijelom panonskom prostoru, i sve one, ki se zanimaju za našu zajednicu. To ćemo i nadalje pokušavati s novimi temami i na različni kanali, pojačano i online. Glavno mjerilo za uspjeh ali neka bude kvalitet sadržaja.

HRVATSKE NOVINE same ne moru zaustaviti pad jezične kompetencije, ali jasno je, da našim djelovanjem podupiramo, informiramo, motiviramo, povezujemo, osvistimo i koč i podučavamo štiteljice i štitelje. U tom ostajemo vjerni našem geslu: Sloga je moć!

Tereza Grandić

Die HRVATSKE NOVINE stehen bereits im 115 Jahre ihres Erscheinens. Wir bezeichnen uns gerne als die älteste Wochenzeitung in diesem pannonischen Raum.

Eine solche Institution weiterzuführen ist Verantwortung und Ehre zugleich. HRVATSKE NOVINE sind das Leitmedium der burgenländischen Kroatinnen und Kroaten. Anders als in der restlichen Medienwelt haben wir keine Zielgruppe im klassischen Sinn. Wir haben die herausfordernde Aufgabe, möglichst alles – von Politik über Kultur bis zum Sport – abzubilden und zwar auf einer Minderheitensprache. Darin liegt gleichzeitig auch die Schönheit unserer so vielfältigen Arbeit und wir sind all jenen dankbar, die uns dabei unterstützen und unser Wissen erweitern. Die Arbeit in den HRVATSKE NOVINE bringt einerseits den Vorteil, dass wir uns umfangreich mit Minderheitenthemen und diesem unseren reichen Mikrokosmos beschäftigen können und müssen, denen in den Mehrheitsmedien zu wenig Aufmerksamkeit zukommt. Andererseits wollen wir unseren Mikrokosmos auch mit den großen Themen der Welt verbinden und unsere Leserschaft dazu befähigen, sich sprachlich auch in diesen Welten bewegen zu können. Die HRVATSKE NOVINE wollen möglichst viele burgenländische Kroatinnen und Kroaten erreichen und das im gesamten pannonischen Raum. Daran werden wir auch weiterhin arbeiten, verstärkt auch online. Messen wollen wir unseren Erfolg an der Qualität des Inhalts unserer Zeitung. Die voranschreitende Assimilierung können wir nicht aufhalten, aber klar ist, dass unsere Arbeit dem positiv und entschlossen entgegenwirkt.

Kristijan Karall

Kristijan Karall

Tijekom već od 110 ljetnoga postojanja HRVATSKIH NOVIN je došlo do nekoliko promjenov oblika, ki su bili i vezani uz nove tehničke mogućnosti. Tako je pod glavnimuredničtvom Petra Tyrana došlo do promjene od črno-bijelih do cijelih novin u farbi. Novi programi nudu već mogućnosti, ovimi je dodatno obogaćen oblik.

Važno je bilo za me da se obnovi izgled novin i malo prozrači prelom. Tako nastaje bolje vidljiva struktura stranice. Isto tako postoji i dodatna struktura s različnom veličinom naslovov. Isto tako se je paleta upotribljenih fontov proširila i naslovi, teksti ispod fotografijov i fiksni elementi svake stranice. Stranice za dicu imaju poseban izgled i su grafički posebno uredjeni za dicu s drugim pismom i većimi razmaki. Oblik tiskanih HRVATSKIH NOVIN je završen zvana stalnih manjih korekturov. Daljnji korak će biti prilagoditi i sve ostale nastupe HRVATSKIH NOVIN na isti oblik. Tim će biti odmah na prvi pogled vidljivo, ča su sadržaji HRVATSKIH NOVIN u socijalni mriža i na web-stranici.

Važno je bilo i poboljšanje kvalitete fotografijov. U kooperaciji sa stalnimi dopisniki sam pokusio dojt do boljih rješenj pred svim ča se tiče gubljanja kvalitete kroz smanjivanje fotografijov pri prenašanju od mobitela. Ovom adaptacijom tiskanoga oblika je sada već temov na istom broju stranic nego do sada. To znači kih 70 do 80 temov (kade je gradišćanski nogomet i kegljanje tretiran samo kao jedna tema) se najde svaki tajedan u tiskanoj verziji. Ov opseg od 32 do 36 stranic je moguć obdržati s trimi uredniki. Cilj je na svaki način proširiti još opseg, ča je, naravno, samo moguće s dodatnimi uredniki i urednicami odnosno redovitimi dopisniki i dipisnicami.

Velika promjena unutar HRVATSKE NOVINE je sada i koordinacija med uredniki, gdo će ku vist preuzeti, tako da ne dojde do dubletov. I ovde se je u medjuvrimentu uhodao sistem ki dobro funkcionira u timu.

Meine Hauptaufgabe in den ersten beiden Jahren war neben der regelmäßigen Berichterstattung die Erneuerung des Zeitungslayouts. Am Anfang haben wir noch mit dem alten Layout gearbeitet, schrittweise haben einzelne Kategorien in das neue Design gewechselt. Vergangenes Jahr im August war die Umstellung fertig. Die wesentlichsten Änderungen sind die klare Abgrenzung zwischen großen und bedeutenden Themen und kleineren News. Dies wurde mit einer unterschiedlichen Schriftgröße der Überschriften erreicht. Weiters wurde das Layout und die Schriftgröße in der gesamten Zeitung vereinheitlicht. Einzelne Rubriken haben ein leicht erkennbares Design bzw. Logo bekommen (z. B. Dušolovka, Sluša se literatura, Iz školske svakidašnjice). Neu ist auch die Kinderdoppelseite, die jede Woche neu gestaltet wird. Sie beinhaltet fast immer auch Rätselemente, die die Kinder zum aktiven Sprachgebrauch anregen sollen.

Dijana Jurković

Činjenica je da je sve veći dio svakidašnjice vezan uz internet a pred svim i socijalne mreže. Kad smo Tereza Grandić i ja pred oko tri ljeti počele kot slobodne suradnice djelati kod HRVATSKIH NOVIN smo si nakanile proširiti i obnoviti HN-nastup na internetu i socijalni mreža. Dokle smo neke stvari jurmogli ostvariti, se druge nahadjaju još u fazi planiranja i razvitka. Velika točka je pri tom novi oblik naše web-stranice, ka je u medjuvrimentu jur malo došla u ljeta. S njom kanim ubudučnost stvoriti cijelovit i složan nastup na svi web-kanali i stranica, ke HRVATSKE NOVINE momentano imaju. Iako je doseg, odnosno zajednica ka konzumira sadržaje na manjinskom jeziku, svenek ograničen kanim i dalje nuditi različite i mnogovrsne sadržaje – od politike prik kulture do životnoga stila.

Algoritam pri tom nije automatično velika pomoć pri proširenju manjinskih temov. Zapravo bi se uprav zato uložiti čuda već truda u stvaranju kvalitetnog sadržaja da bi se dostignuli točne one, ke naš sadržaj zanim. Naravno je to ali pitanje resursov i časa. Kanim biti platforma i prvo mjesto informacije za sve ki se zanimlju za gradišćanske Hrvatice i Hrvate, odnosno hrvatsku zajednicu u Gradišću, Beču, Madjarskoj, Slovačkoj i Češkoj. Pri tom neka naš sadržaj povezuje sva društva i sve pripadnice i pripadnike gradišćanskohrvatske narodne grupe, a teme i informacije ke naližu gradišćanske Hrvatice i Hrvate neka se najdu i nadalje sabrano i vidljivo na ovom mjestu. U okviru našega budućega djelovanja, kanim zato uz tiskano izdanje pokusiti uložiti već resursov u ovo područje da budemo mogli aktualnije i redovitije informirati.

Dijana Jurković

Tako kanimo i u dođući ljeti nadalje nuditi gradišćanskohrvatskoj zajednici ov- i onkraj granic sadržaj i informacije na njevom materinskom jeziku i tomu pridonesti da se ponuda na socijalni mriža i internetu na hrvatskom jeziku i nadalje poveća i proširuje.

Seit ich bei der kroatischen Wochenzeitung HRVATSKE NOVINE arbeite, konnten wir bereits einige Angebote im Bereich der Sozialen Medien realisieren. Die größte Aufgabe die noch bevorsteht ist die Aktualisierung der Webseite und ein einheitliches Auftritten auf allen Onlinekanälen. Damit wollen wir qualitative kroatische Inhalte regelmäßig veröffentlichen und somit die Präsenz der Sprache in der virtuellen Welt deutlich erhöhen. Hrvatske novine sollen dabei ein zentraler Punkt für alle sein, für die Volksgruppe in Österreich, Ungarn, Slowakei oder Tschechien, aber auch in Übersee.